

Nota OVB-OBFG

Opmerkingen bij wetsontwerp ‘tot oprichting van het Centraal Register voor de beslissingen van de rechterlijke orde en betreffende de bekendmaking van de vonnissen en arresten’

dinsdag 5 juli 2022

A. Voorafgaande opmerkingen

1. De Orde van Vlaamse Balies (OVB) en de *Ordre des barreaux francophones et germanophone* (OBFG) wensen de parlementaire commissie Justitie te danken voor de uitnodiging om deel te nemen aan de hoorzitting over het wetsontwerp 'tot oprichting van het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde en betreffende de bekendmaking van de vonnissen en arresten' (*Parl.St. Kamer 2021-2022, nr. 2754/001*). Het voorwerp van dit wetsontwerp is immers van wezenlijk belang voor de verdere ontwikkeling van het recht en de wijze waarop in de toekomst recht zal worden gesproken.

In februari 2022 brachten we op verzoek van het kabinet van de minister van Justitie ook al advies uit over het voorontwerp van dit wetsontwerp.¹ Toch stellen we jammer genoeg vast dat het kabinet bij de verdere verfijning ervan vrijwel geen rekening heeft gehouden met onze voornaamste opmerkingen. Dat knelt des te meer, omdat we, ondanks onze uitdrukkelijke wens, nooit betrokken zijn geweest in de verschillende werkgroepen die zich sinds de herziening van artikel 149 van de Grondwet in mei 2019 hebben gebogen over de ontwikkeling van het centraal register van de rechterlijke orde (CRBRO). Nochtans treden we als gemeenschapsordres krachtens artikel 495 van het Gerechtelijk Wetboek (Ger.W.) op als belangenbehartigers van advocaten én rechtzoekenden, twee groepen die bij uitstek de impact van deze nieuwe databank zullen ondervinden. Deze nota herneemt daarom onze eerdere opmerkingen en werkt die verder uit.

B. Vertegenwoordiging van advocaten en rechtzoekenden in het beheerscomité

2. Paragraaf 6 van het nieuw ontworpen artikel 782 Ger.W. regelt de samenstelling en bevoegdheden van het beheerscomité van het CRBRO, ook "beheerder" genoemd. Hij staat in voor de inrichting en het beheer van het register, en de Koning moet dit orgaan raadplegen ter uitvoering van de wet. Dat is het geval op de volgende punten:

- De op te nemen metagegevens (nieuw artikel 782, §5, lid 2 Ger.W.);
- Nadere regels over de toegang tot het CRBRO (o.m. de aanvraagprocedure voor rechters om toegang te krijgen tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken) (nieuw artikel 782, §8, derde lid Ger.W.);
- Nadere technische en materiële regels over de inrichting en de werking van het CRBRO (nieuw artikel 782, §10 Ger.W.);
- Nadere regels voor de wijze van pseudonimisering en de wijze waarop de menselijke controle daarop zal plaatsvinden (nieuw artikel 782, §5, zesde lid Ger.W.);
- Opheffen overgangsbepalingen ten aanzien van bepaalde hoven en rechtbanken, of voor één of meerdere contentieux van één of meerdere van deze gerechten (artikel 18 voorontwerp).

De beheerder beschikt ook over gewichtige bevoegdheden. In het bijzonder kan hij derden machtigen om gegevens in het CRBRO te verwerken teneinde informaticatools en algoritmes te ontwikkelen ter ondersteuning van de werkzaamheden van magistraten (nieuw artikel 782, §6, lid 8, 3° Ger.W.). De memorie van toelichting denkt dan in de eerste plaats aan performante zoekmotoren op basis van *natural language processing*-technieken en/of het linken van gegevens uit het register met andere databanken. Ook ziet de beheerder toe op de realisatie van de doeleinden van het register en het toegangsbeleid (nieuw artikel 782, §6, lid 8, 1° en 2° Ger.W.).

3. Ondanks de gewichtige bevoegdheden van het beheerscomité, stellen we teleurgesteld vast dat het wetsontwerp nog steeds geen vertegenwoordigers van advocaten en rechtzoekenden opneemt in dit orgaan. De memorie van toelichting onderbouwt die beleidskeuze door te stellen dat de "beslissingen van de rechterlijke orde" niet uitgaan van advocaten en hun cliënten, en dat op die manier ook een "werkbaar beheer" van het register wordt verzekerd.

Eenzijds getuigt die laatste bewering van weinig respect voor de advocatuur en zijn instellingen. We zien allerm minst in waarom de betrokkenheid van de advocatuur de goede werking van het beheerscomité en het register in de weg zou staan.

Anderzijds ontbreekt elk logisch verband tussen de voorziene samenstelling van het beheerscomité en het opnamecriterium dat bepaalt dat alleen vertegenwoordigers van personen van wie rechterlijke beslissingen uitgaan worden opgenomen: waarom werden er dan ook vertegenwoordigers van het openbaar ministerie in het comité toegelaten? Overigens is de opname van vertegenwoordigers van het openbaar ministerie een voldoende reden om ook enkele vertegenwoordigers van de advocatuur op te nemen: het gelijkheidsbeginsel vergt dat als het openbaar ministerie,

¹ Dit advies (dd. 25 februari 2022) werd reeds aan de leden van de parlementaire commissie Justitie bezorgd.

een procespartij, een stem heeft in het beheer van het CRBRO, ook de advocaat als vertegenwoordiger van procespartijen er één moet hebben.

4. Ook de Raad van State schaarde zich in zijn advies achter onze zienswijze.² Volgens de Raad zijn advocaten, net zoals de leden van het openbaar ministerie, immers “*actoren van justitie [...] die aan de werkzaamheden van justitie een essentiële bijdrage leveren die uiteindelijk uitmondt in het wijzen van een beslissing*”, en die dus moeten worden opgenomen in het beheerscomité.

Hoewel de memorie van toelichting erkent dat het openbaar ministerie ook een procespartij is, meent ze echter dat zijn rol niet vergelijkbaar is met die van advocaten in een (straf)proces. Zo zou het openbaar ministerie zijn wettelijke taken van opsporing en vervolging “onafhankelijk, rechtvaardig en in het belang van de samenleving” uitoefenen, terwijl de andere partijen alleen hun persoonlijk belang verdedigen. Verder zou het openbaar ministerie de rechters op onpartijdige wijze bijstaan in de wijze waarop ze de wet moeten uitleggen en toepassen in een concreet dossier.

Waarom deze elementen relevant zouden zijn om de opname van het openbaar ministerie in het beheerscomité te rechtvaardigen en advocaten ervan uit te sluiten, ontgaat ons. De memorie van toelichting zegt er verder niets over. Voor wat het waard is, willen we er in ieder geval op wijzen dat advocaten, net zoals de leden van het openbaar ministerie, volgens artikel 444 Ger.W. “vrij”, en dus in volle onafhankelijkheid, hun ambt uitoefenen “ter verdediging van het recht en van de waarheid”. Ook staan ze, net zoals de leden van het openbaar ministerie, ten dienste van rechtvaardigheid. Als dat niet zo zou zijn, mogen advocaten krachtens hun eed ook niet optreden. Verder zijn zowel het openbaar ministerie als de advocaten partijdig: de eerste verdedigt de belangen van de samenleving, terwijl de laatsten de belangen van hun cliënten verdedigen. Het is bovendien in dat kader dat beide aan de rechter uitleggen hoe de wet moet worden geïnterpreteerd en toegepast in een concreet dossier. Van onpartijdigheid kan dan geen sprake zijn, ook niet in het geval van het openbaar ministerie. Als dat wel zo zou zijn, waren advocaten overbodig. Bij nader inzien zijn de rollen van de advocaat en het openbaar ministerie toch niet zo verschillend als de memorie van toelichting wil laten uitschijnen.

De verwijzing naar artikel 764 Ger.W. e.v. heeft volgens ons ook geen uitstaans met het register: uit deze artikelen blijkt wederom niet waarom het openbaar ministerie wel en de advocatuur geen plaats krijgt in het beheerscomité, en de memorie van toelichting maakt dat ook niet aannemelijk bij gebrek aan verdere duiding.

Tot slot heeft de wetgever weliswaar in artikel 140 Ger.W. het openbaar ministerie de opdracht gegeven te waken over de regelmatigheid van de dienst van de hoven en rechtbanken, wat ruwweg overeenkomt met de doelstellingen vermeld in het nieuw ontworpen artikel 782, §4, lid 2, 1° en 5° Ger.W. Nochtans heeft de wetgever, zoals we reeds aanhaalden, in artikel 495 Ger.W. de gemeenschapsordes opgedragen te waken over de belangen van advocaten en rechtzoekenden, wat volgens het Grondwettelijk Hof verband houdt met het recht op toegang tot de rechter, op de rechtsbedeling en op de bijstand die advocaten aan hun cliënten kunnen verlenen.³ Ook dat stemt minstens met doelstellingen 1° en 5° overeen.

5. We beklemtonen opnieuw dat advocaten als proces-actor een wezenlijke bijdrage leveren aan de totstandkoming van vonnissen en arresten en dus ook een stem moeten hebben in de wijze waarop (de gegevens in) die uitspraken worden verwerkt. Het gaat niet alleen om de persoonlijke gegevens van de advocaat, maar ook die van zijn cliënt. Daarom verzoeken we om het beheerscomité aan te vullen met drie personen die als de belangenbehartigers van advocaten en rechtzoekenden zullen optreden, te weten: één persoon aangeduid door de OVB, één door de OBFG en één door de Orde van advocaten bij het Hof van Cassatie. Ook de Raad van State sloot zich bij dit voorstel aan.⁴ Erg wereldschokkend is ons verzoek overigens niet: artikel 27 van de wet van 10 augustus 2005 ‘tot oprichting van het informatiesysteem Phenix’ nam immers ook vertegenwoordigers van de advocatuur en de rechtzoekenden op in de beheersstructuren van Phenix.

6. Volgens het nieuw ontworpen artikel 782, §7 treden de in het beheerscomité vertegenwoordigde entiteiten op als gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijke in de zin van artikel 26 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Dat heeft onder meer tot gevolg dat betrokkenen hun rechten die ze ontleen aan de AVG kunnen uitoefenen ten aanzien van iedere verwerkingsverantwoordelijke afzonderlijk. In dat verband merken we op dat een aansprakelijkheidsregeling tussen de verwerkingsverantwoordelijken noodzakelijk is om te vermijden dat één verwerkingsverantwoordelijke finaal verantwoordelijk is voor gebreken in het CRBRO.

² Adv.RvS nr. 71.258/2 van 27 april 2022 over een voorontwerp van wet ‘tot oprichting van het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde en betreffende de bekendmaking van de vonnissen en arresten’, randnummers 5.1 en 5.2.

³ GwH 18 juni 2020, nr. 89/2020, B.2.5.

⁴ *Ibid.*

C. Wapengelijkheid tussen advocaten en het parket inzake de toegang tot het centraal register, en tegensprekelijkheid van de debatten.

7. Paragraaf 8 van het nieuw ontworpen artikel 782 Ger.W. regelt de toegang tot het centraal register. Punt 2° van die paragraaf onderscheidt vier categorieën van personen die toegang krijgen om de opgenomen vonnissen en arresten in niet-gepseudonimiseerde vorm te raadplegen. Op dit punt zijn we vooral bezorgd over een ondermijning van de wapengelijkheid en de tegensprekelijkheid van de debatten.

Punt 2°, a) bepaalt dat de personen opgenomen in de elektronische lijst van artikel 315ter Ger.W., tot wie ook de leden van het parket behoren, slechts toegang hebben tot niet-gepseudonimiseerde vonnissen en arresten onder twee cumulatieve voorwaarden: de gegevens moeten van die personen uitgaan en ze hebben slechts toegang tot die gegevens binnen de grenzen van hun wettelijke opdrachten. Dat impliceert dat het parket op deze grond alvast geen toegang heeft tot de niet-gepseudonimiseerde uitspraken, omdat een vonnis of arrest niet van het parket kan uitgaan. Deze grond biedt dus enkel aan rechters de mogelijkheid om hun eigen uitspraken opnieuw te raadplegen.

Punt 2°, c) leidt in de huidige bewoordingen evenwel tot een bijzonder ruime toegang voor de leden van het parket: het parket kan immers “[een partij zijn] bij een in het Centraal register opgenomen vonnis”. Dat impliceert dat het parket toegang heeft tot alle niet-gepseudonimiseerde vonnissen en arresten in zaken waarin het als procespartij is opgetreden, terwijl advocaten enkel toegang hebben tot die uitspraken indien ze in die zaken zijn opgetreden. Dat leidt ertoe dat leden van het parket tot een ruimere hoeveelheid niet-gepseudonimiseerde uitspraken toegang hebben. Deze bepaling moet dus worden herschreven, zodat de leden van het parket op deze grond geen toegang hebben tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken.

8. Punt 2°, b) stelt dat de personen opgenomen in de elektronische lijst van artikel 315ter Ger.W. op gemotiveerde aanvraag toegang krijgen tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken “*met het oog op een noodzakelijke opzoeking van één of meerdere gespecificeerde vonnissen in het kader van een onderzoek dat door de aanvrager wordt gevoerd of in het kader van een zaak die voor de aanvrager aanhangig is of waarin de aanvrager beroepshalve optreedt, en waarin de debatten nog niet zijn gesloten.*” Het nieuw ontworpen artikel 782, §8, tweede lid machtigt de Koning om de aanvraagprocedure uit te tekenen en de criteria te bepalen ter beoordeling van zulke aanvragen.

De mogelijkheid voor magistraten om toegang te hebben tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken is niet probleemloos. Enerzijds ontstaat op die manier een structurele ongelijkheid tussen de magistraten en de betrokken partijen. Anderzijds dreigt er een “afgeleide” databank te worden gecreëerd waaruit de magistraten gegevens kunnen putten over de partijen in het voorliggende geschil. Hoewel dergelijke databanken waarschijnlijk al bestaan – we koesteren ons geen illusies – kan het niet de bedoeling zijn om slechte ‘analoge’ praktijken wettelijk te verankeren in digitale vorm en het zo een ongekende omvang te geven. Om die redenen lijkt het wenselijk om punt 2°, b) te schrappen.

Indien de wetgever niet zo ver wenst te gaan, vereisen de rechten van de verdediging en de tegensprekelijkheid van de debatten wel dat de partijen worden geïnformeerd over de indiening van een gemotiveerde aanvraag, zodat ze zo nodig standpunt kunnen innemen over de relevantie en de draagwijdte van de aanvraag en van de opgediepte uitspraken. Alleen op die manier kan vermeden worden dat magistraten zich laten beïnvloeden door en overhaaste conclusies trekken uit uitspraken die volstrekt niet dienstig zijn ter beslechting van het geschil.

D. Performante zoekmotor voor magistraten, advocaten én rechtzoekenden

9. In randnummer 2 verwezen we naar de bevoegdheid van de beheerder om derden te machtigen om informaticatools en algoritmes te ontwikkelen ter ondersteuning van de werkzaamheden van de magistraten, zoals performante zoekmotoren. Uit het wetsontwerp blijkt wel niet dat die ook open zullen staan van advocaten en rechtzoekenden.

Dat druist volgens ons in de eerste plaats in tegen het gelijkheidsbeginsel, zeker omdat de memorie van toelichting dit verschil in behandeling niet rechtvaardigt. Ook dreigt het CRBRO, dat al snel miljoenen uitspraken zal bevatten, voor advocaten en rechtzoekenden te verworden tot een databank waarin een kat zijn jongen niet meer terugvindt als zij niet over dezelfde informaticatools beschikken als magistraten. Als iedereen geacht wordt de wet te kennen, moet iedereen ook de mogelijkheid hebben om te weten te komen hoe rechters de wet interpreteren en toepassen.

In de tweede plaats komen in burgerlijke én in strafzaken de rechten van de verdediging, in het bijzonder de wapengelijkheid, en de tegensprekelijkheid van de debatten in het gedrang als (parket)magistraten over informaticatools beschikken die hen toelaten het CRBRO efficiënt(er) te consulteren dan de (vervolgde) partijen en hun advocaten.

Tot slot miskent het wetsontwerp zo ook de *Datagovernance*-verordening, die weliswaar pas recent op 30 mei 2022 werd aangenomen.⁵ Deze verordening heeft tot doel om de beschikbaarheid van beschermde overheidsgegevens te bevorderen en een betrouwbare omgeving te creëren om het gebruik ervan voor onderzoeksdoeleinden en voor de ontwikkeling van nieuwe diensten en innovatieve producten te vereenvoudigen. Vonnissen en arresten van de rechterlijke orde vallen duidelijk ook onder het toepassingsgebied.

E. Werkwijze pseudonimisering

10. Het nieuw ontworpen artikel 782, §5, lid 4-6 Ger.W. regelt de wijze waarop vonnissen en arresten moeten worden gepseudonimiseerd alvorens ze worden opgenomen in het centraal register. De krachtlijnen zijn als volgt:

- De identiteitsgegevens van natuurlijke personen worden steeds gepseudonimiseerd, alsook alle andere gegevens die toelaten hen (on)rechtstreeks te identificeren, maar dan binnen de grenzen van de leesbaarheid en de begrijpelijkheid van de uitspraak.
- De identiteits- en identificatiegegevens van magistraten, leden van de griffie en advocaten worden echter niet gepseudonimiseerd, tenzij de verspreiding ervan hun veiligheid of die van hun "entourage" in het gedrang zou brengen. Dat gebeurt op beslissing van de korpschef na advies van het openbaar ministerie. In strafzaken in verband met terrorisme en georganiseerde criminaliteit worden hun identiteitsgegevens evenwel altijd gepseudonimiseerd.

Deze krachtlijnen zullen verder worden uitgewerkt door de Koning. Het tweede lid stelt dat als de pseudonimisering op geautomatiseerde wijze plaatsvindt door informaticatechnieken, het resultaat daarvan aan menselijke controle wordt onderworpen door een instantie aangeduid door de Koning. Het derde lid voegt toe dat elke belanghebbende bij die instantie eveneens een verzoek tot pseudonimisering van niet-gepseudonimiseerde gegevens kan indienen.

11. De vraag rijst welke instantie met die taak zal worden belast.⁶ De griffie komt logischerwijs als eerste in beeld. In dat geval moet ervoor gewaakt worden dat de leden van de griffie voldoende middelen en ondersteuning krijgen om zich van die taak te kwijten. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat die nieuwe taak ten koste komt van hun overige taken. Een menselijke controle op de geautomatiseerde pseudonimisering van omvangrijke vonnissen en arresten zal immers kostbare tijd vergen. Omgekeerd mogen die overige taken ook niet ten koste komen van een spoedige publicatie van degelijk gepseudonimiseerde vonnissen en arresten.

Om de werklust voor de griffiemedewerkers op termijn tot een minimum te beperken, en zodoende hun kerntaken te vrijwaren, kan de wetgever overwegen om de verplichte menselijke controle te laten uitdoven totdat het algoritme dat zal instaan voor de geautomatiseerde pseudonimisering voldoende performant is geworden. De mogelijkheid voor belanghebbenden om alsnog een verzoek tot pseudonimisering in te dienen, blijft dan als stok achter de deur. Ook kan aan de partijen de mogelijkheid worden geboden om bij unanimité zelf af te zien van pseudonimisering, dan wel op verzoek van de rechter. In dat laatste geval bestaat wel het risico dat de partijen dat verzoek niet durven afwijzen.

F. Integrale ontsluiting

12. Bij wijze van conclusie wensen we het belang van een integrale ontsluiting van de rechtspraak te beklemtonen. Daarom moeten rechters omzichtig omspringen met uitzonderingen die toelaten dat uitspraken niet of slechts ten dele worden gepubliceerd, zoals nu standaard wordt voorzien in de nieuw ontworpen artikelen 163, 176, 190, 209, 337 van het Wetboek van Strafvordering, en de nieuw ontworpen artikelen 782*bis* en 1109 Ger.W.

De OVB en de OBFV danken u ten zeerste voor de aandacht die u aan het bovenstaande zult willen schenken en houden zich tijdens de hoorzitting ter beschikking voor alle vragen die u nog mocht hebben.

⁵ Verordening (EU) 2022/868 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2022 betreffende Europese datagovernance en tot wijziging van Verordening (EU) 2018/1724 (Datagovernanceverordening), *Pb.L.* 3 juni 2022, afl. 152, 1-44.

⁶ Zie in dat verband Adv.RVS nr. 71.258/2, randnummer 2, laatste alinea, waar de afdeling Wetgeving van de Raad van State erop wijst dat artikel 149 Gw. vereist dat niet de Koning, maar de wetgever de instantie aanduidt die zal instaan voor de menselijke controle op de geautomatiseerde pseudonimisering.

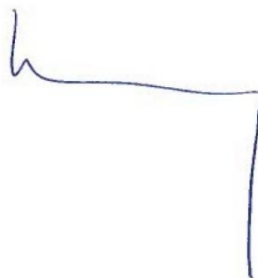
Peter CALLENS
Voorzitter OVB

/ Contactpersoon bij de OVB

Ben CLAES,

Ben.Claes@ordevanvlaamsebalies.be

02 229 51 07

Xavier VAN GILS
Voorzitter OBFG

/ Contactpersoon bij de OBFG

Laurence Evrard

levrard.legislation@avocats.be

02 648 13 55

G. Bijlage: amendementen

1. Gebruik van het CRBRO door advocaten en rechtzoekenden

Artikel 8 van het wetsontwerp:

In het voorgestelde artikel 782, § 4, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, tussen de bepaling onder 6° en 7°, een bepaling onder 6°/1 invoegen, luidende:

“6°/1. de verwerking van de in het Centraal register opgenomen gegevens voor het ondersteunen van de rechtzoekenden en hun advocaten en voor het bevorderen van een degelijke rechtsbedeling;”

Verantwoording:

Ook de rechtzoekenden en hun advocaten moeten van het Centraal register gebruik kunnen maken via artificiële intelligentie.

Het wetsontwerp voorziet daar niet in, want zoals het nu luidt, is die mogelijkheid er immers alleen voor de magistraten.

Het wetsontwerp bepaalt dat één van de doeleinden van het Centraal register de ondersteuning is van de leden van de rechterlijke orde als bedoeld in artikel 315ter van het Gerechtelijk Wetboek bij de uitvoering van hun wettelijke opdracht. In de memorie van toelichting luidt het: *“Ondersteuning door algoritmes of informaticatools omvat bijvoorbeeld de verwerking van deze gegevens door algoritmes om magistraten bij te staan in de aanloop naar/voorbereiding van hun beslissing, bijvoorbeeld door “case law enhancement”, namelijk het gebruik van “Natural Language Processing”-technieken voor het identificeren en creëren van nieuwe zoek-opties (naast keyword of full-text zoekopdrachten) en/of voor het linken van gegevens uit het Centraal register met gegevens uit andere relevante bronnen (bijv. wetgevingsdatabank, databank met rechtsleer, ...). Daarnaast kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de creatie van automatische samenvattingen van rechterlijke beslissingen.”* (blz. 14-15)

Er is geen enkele reden om de rechtzoekende en diens advocaat deze ondersteuning te ontfagen. Met gegevensverwerking aan de hand van artificiële intelligentie zouden advocaten een betere bijstand kunnen bieden en de belangen van hun cliënten beter kunnen behartigen, alsook vlotter gerechtelijke opzoeken doen, wat de rechtsbedeling ten goede zou komen.

De Raad van State verwijst in zijn advies uitdrukkelijk naar rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens ter zake: *“le bon fonctionnement des tribunaux ne saurait être possible sans des relations fondées sur la considération et le respect mutuels entre les différents acteurs de la justice, au premier rang desquels les magistrats et les avocats.”*

Inzake strafzaken druist het feit dat de parketmagistraten toegang zouden krijgen tot een instrument dat niet beschikbaar is voor de vervolgte persoon of diens advocaat, in tegen het beginsel van wapengelijkheid en, in bijkomende orde, tegen het algemene rechtsbeginsel *“nemo censetur ignorare legem”*; krachtens beide beginselen dienen de vervolgte personen en hun advocaten over dezelfde geavanceerde opzoekingstechnieken te kunnen beschikken als de parketmagistraten. Om de wet te kennen, dient men ook te weten hoe ze wordt geïnterpreteerd en toegepast.

Bijgevolg zou het onaanvaardbaar zijn dat uitsluitend de magistraten gebruik zouden kunnen maken van een instrument waarmee (nog) doelgerichter kan worden gezocht in een databank die weldra miljoenen vonnissen zal bevatten.

In zowel het burgerlijk als het strafrechtelijk geding kan bovendien het feit dat de magistraten van de zetel zich op bevoorrechte wijze toegang kunnen verschaffen tot andere rechtsbronnen dan die welke ter beschikking worden gesteld van de partijen, leiden tot een schending van het beginsel van het debat op tegenspraak en dientengevolge van het recht op een eerlijk proces, zoals dat met name door artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden gewaarborgd wordt.

Zulks is des te onbegrijpelijker daar de indieners van het wetsontwerp geen enkele verantwoording aanreiken voor dit verschil in behandeling tussen de magistraten enerzijds en de rechtzoekenden en hun advocaten anderzijds.

Voorts voorziet de door de regering uitgebrachte overheidsopdracht in de invoering van een publiek toegankelijk opzoekingsstelsel, dat niet louter dienstig is voor de magistraten.

Tot slot verleent het wetsontwerp de rechtzoekenden en hun advocaten niet de mogelijkheid de gegevens van vonnissen te verwerken of tot de door dit wetsontwerp beoogde gegevensverwerking toegang te krijgen. Daarmee gaat het voorbij aan de “datagovernanceverordening” die de Raad van de Europese Unie goedgekeurd heeft op 16 mei 2022, dus ná de bekendmaking van het advies van de Raad van State, die met die verordening dan ook geen rekening heeft kunnen houden. Die verordening, die allicht eerstdaags in het Publicatieblad van de Europese Unie zal verschijnen, moet zorgen voor een grotere beschikbaarheid van de beschermde overheidsgegevens en voor een betrouwbare omgeving om het gebruik van die gegevens voor onderzoek en de ontwikkeling van nieuwe diensten en innoverende producten te vergemakkelijken. Het lijkt geen twijfel dat vonnissen en arresten onder de werkingssfeer van die verordening vallen

2. Samenstelling van het beheerscomité

Artikel 8 van het wetsontwerp:

In het voorgestelde artikel 782, § 6, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, tussen de bepalingen 3° en 4°, een bepaling 3°/1 invoegen, luidende:

“3°/1. drie vertegenwoordigers van de advocaten afgevaardigd door de Ordre des barreaux francophones et germanophone, de Orde van Vlaamse Balies en de Orde van advocaten bij het Hof van Cassatie,”

Verantwoording:

Op grond van artikel 495 van het Gerechtelijk Wetboek vertegenwoordigen de communautaire ordes zowel de belangen van de advocaten als die van de rechtzoekenden. In dat opzicht is het belangrijk dat zij binnen het beheerscomité worden vertegenwoordigd, zoals ook de Raad van State in zijn advies heeft benadrukt:

“Ter rechtvaardiging dat, zoals uit het ontworpen artikel 782, § 6, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek blijkt, geen advocaten deel uitmaken van het beheerscomité van het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde, wordt in de bespreking van artikel 12 het volgende gesteld:

“Hoewel ook andere actoren, zoals de partijen, desgevallend hun advocaten, eventuele getuigen of aangestelde gerechtsdeskundigen, een belangrijke rol spelen in de rechtspleging en in de totstandkoming van beslissingen van de rechterlijke orde, gaan deze beslissingen niet van hen uit. Om die reden, maar ook om een werkbaar beheer van het Centraal register te verzekeren, werd geopteerd om geen vertegenwoordigers van deze actoren of van hun belangenverenigingen of vertegenwoordigende organen op te nemen in de beheerder.”.

De Orde van Vlaamse Balies (OVV) en de Ordre des Barreaux francophones et germanophone (OBFG) betreuren die keuze [om ze uit het beheerscomité uit te sluiten] in hun gemeenschappelijk advies:

“We beklemtonen dat advocaten als procesactor een wezenlijke bijdrage leveren aan de totstandkoming van vonnissen en arresten en dus ook een stem moeten hebben in de wijze waarop (de gegevens in) die uitspraken worden verwerkt.”.

Wat dat betreft dient rekening te worden gehouden met de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens, dat op het volgende wijst: “le bon fonctionnement des tribunaux ne saurait être possible sans des relations fondées sur la considération et le respect mutuels entre les différents acteurs de la justice, au premier rang desquels les magistrats et les avocats”.

Gelet op de strekking van het ontworpen dispositief zouden de advocaten in het beheerscomité aanwezig moeten zijn – net zoals er trouwens vertegenwoordigers zitting hebben die door het College van het openbaar ministerie zijn afgevaardigd – aangezien advocaten “actoren van justitie” zijn en aan de werkzaamheden van justitie een essentiële bijdrage leveren die uiteindelijk uitmondt in het wijzen van een beslissing. Het zou bijvoorbeeld kunnen gaan, zoals in het gemeenschappelijke advies wordt gesuggereerd, om een door de OVV aangewezen advocaat, een door de OBFG aangewezen advocaat en een door de Balie van Cassatie aangewezen advocaat.

Men kan niet redelijkerwijze volhouden, zoals in de bespreking van artikel 12, dat de aanwezigheid van advocaten in het beheerscomité een “werkbaar” beheer van het Register zou verhinderen.

Het feit dat de “beslissingen niet van hen uit[gaan]”, zoals in diezelfde bespreking wordt gesteld, lijkt niet relevant aangezien de beslissingen evenmin uitgaan van het openbaar ministerie, dat volgens de ontworpen tekst nochtans twee leden in het beheerscomité krijgt.”.

Dit amendement strekt er derhalve toe de samenstelling van het beheerscomité uit te breiden met een afgevaardigde van de OVB, één van de OBFV en één van de Orde van advocaten bij het Hof van Cassatie.

Die vertegenwoordigers zouden er geen zitting hebben als vertegenwoordigers van de ordes, maar als vertegenwoordigers van de belangen van de advocaten en de rechtzoekenden.

3. Toegang tot het CRBRO (NIEUW)

I. Toegang magistraten tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken op grond van artikel 782, §8, 2°, b) Ger.W.

a. Hoofdamendement

Artikel 8 van het wetsontwerp:

In het voorgestelde artikel 782, § 8, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, de bepaling onder b) weglaten.

Verantwoording:

De personen opgenomen in de in artikel 315ter van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde elektronische lijst hebben op een met redenen omkleed verzoek toegang tot de niet-gepseudonimiseerde beslissingen “*met het oog op een noodzakelijke opzoeking van een of meerdere gespecificeerde vonnissen in het raam van een onderzoek dat door de aanvrager wordt gevoerd of in het raam van een zaak die voor de aanvrager aanhangig is of waarin hij beroepshalve optreedt, en waarin de debatten nog niet zijn gesloten*”.

De mogelijkheid voor de magistraten om toegang te krijgen tot niet-gepseudonimiseerde vonnissen is niet zonder gevolgen.

Er bestaat immers een risico dat in de marge een “burgerlijk strafblad” ontstaat, waaruit de magistraten informatie over de procespartijen zouden kunnen putten.

Het lijkt geen twijfel dat die praktijk al informeel binnen de rechtbanken bestaat. Slechte gewoontes uit de analoge wereld moeten echter niet worden voortgezet in de digitale wereld. Bovendien kan door de omvang van de databank en de mogelijkheden tot digitale exploitatie van die gegevens die slechte praktijk proporties aannemen die thans ongezien zijn.

Tot slot zou de mogelijkheid bedoeld in het ontworpen artikel 782, § 8, 2°, b), van het Gerechtelijk Wetboek, dezelfde problemen doen rijzen als die welke hierboven zijn uiteengezet met betrekking tot het ontworpen artikel 782, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek, voor zover een structurele ongelijkheid tot stand wordt gebracht tussen enerzijds de leden van de rechterlijke orde en anderzijds de rechtzoekenden en hun advocaten.

Daarom moet de mogelijkheid voor de magistraten om toegang te krijgen tot de databank met niet-gepseudonimiseerde gegevens worden geschrapt.

b. Amendement in ondergeschikte orde

Artikel 8 van het wetsontwerp:

In het voorgestelde artikel 782, § 8, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, de bepaling onder b) aanvullen als volgt:

“de partijen worden in kennis gesteld van het verzoek dat werd ingediend door de personen opgenomen in de in artikel 315ter van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde elektronische lijst, opdat zij hun opmerkingen kunnen indienen bij de autoriteit die bevoegd is voor het al dan niet verlenen van de machtiging; indien het met redenen omklede verzoek wordt ingewilligd, delen de in de artikel 315ter van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde elektronische lijst opgenomen personen aan de partijen of aan hun advocaten de verkregen informatie mee, ten laatste vóór het sluiten van de debatten; indien de opzoeking plaatsvindt na het sluiten van de debatten zal de

rechter de heropening van de debatten gelasten op verzoek van de meest gerede partij; een dergelijk verzoek moet, op straffe van verval, binnen vijftien dagen na de kennisgeving worden ingediend;”

Verantwoording:

De personen opgenomen in de in artikel 315ter van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde elektronische lijst hebben op een met redenen omkleed verzoek toegang tot de niet-gepseudonimiseerde beslissingen “met het oog op een noodzakelijke opzoeking van een of meerdere gespecificeerde vonnissen in het raam van een onderzoek dat door de aanvrager wordt gevoerd of in het raam van een zaak die voor de aanvrager aanhangig is of waarin hij beroepshalve optreedt, en waarin de debatten nog niet zijn gesloten”.

De rechten van verdediging en het beginsel van hoor en wederhoor vereisen dat de partijen op de hoogte worden gebracht van de uitkomst van een met redenen omkleed verzoek opdat zij, desgewenst, een standpunt kunnen innemen over de relevantie van de of van de niet-gepseudonimiseerde beslissing(en) waarvan de rechters kennis hebben genomen, of om toelichting te verstrekken over de draagwijdte ervan. Die beide waarborgen zijn essentieel om de eerlijkheid van het proces te vrijwaren.

Het lezen van een beslissing die niets te maken heeft met de zaak die behandeld wordt, kan een magistraat immers beïnvloeden. De rechtzoekende en zijn advocaat moeten op de hoogte worden gebracht van de elementen die ter kennis van de magistraat worden gebracht, om de nodige toelichting te kunnen verstrekken opdat deze daaruit geen overhaaste conclusies trekt.

II. Toegang magistraten tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken op grond van artikel 782, §8, 2°, c) Ger.W. (NIEUW)

Artikel 8 van het wetsontwerp:

In het voorgestelde artikel 782, § 8, 2° van het Gerechtelijk Wetboek, de bepaling onder c) wijzigen als volgt:

“met uitzondering van de parketmagistraten en parketjuristen bedoeld in artikelen 288 en 289, de partijen bij een in het Centraal register opgenomen vonnis, evenals, in voorkomend geval, hun advocaat of vertegenwoordiger in rechte, waarbij de raadpleging beperkt blijft tot dat vonnis en de eraan verbonden gegevens;”

Verantwoording:

Punt 2°, c) leidt in de huidige bewoordingen tot een bijzonder ruime toegang voor de leden van het parket: het parket kan immers “[een partij zijn] bij een in het Centraal register opgenomen vonnis”. Dat impliceert dat het parket toegang heeft tot alle niet-gepseudonimiseerde vonnissen en arresten in zaken waarin het als procespartij is opgetreden, terwijl advocaten enkel toegang hebben tot die uitspraken indien ze in die zaken zijn opgetreden. Dat leidt ertoe dat leden van het parket tot een ruimere hoeveelheid niet-gepseudonimiseerde uitspraken toegang hebben. Deze bepaling wordt herschreven, zodat de parketmagistraten en parketjuristen bedoeld in artikelen 288 en 289 van het Gerechtelijk Wetboek op deze grond geen toegang hebben tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken.

4. Mogelijkheid om af te wijken van pseudonimisering (NIEUW)

Artikel 9:

Punt 6° wijzigen als volgt:

“6° in paragraaf 5 worden, tussen het tweede en derde lid, zes leden ingevoegd, luidende:

[etc.]

“Onder voorbehoud van de bepalingen in het eerste lid, 3° en 4°, kunnen de betrokken partijen, op verzoek van de rechter of op eigen verzoek, op elk moment van de rechtspleging en tot wanneer het vonnis of het arrest wordt uitgesproken, unaniem afzien van de pseudonimisering van de gegevens vermeld in het eerste lid, 1° en 2°.” (nieuw vijfde lid voor artikel 782, §5 van het Gerechtelijk Wetboek)

[etc.]”

Verantwoording:

De betrokken partijen kunnen, al dan niet op verzoek van de rechter, ook unaniem afzien van de pseudonimisering van de gegevens bedoeld in artikel 782, §5, lid 1, 1° en 2° van het Gerechtelijk Wetboek. Dat laat hen niet alleen toe om ruchtbaarheid te geven aan het vonnis of het arrest indien ze dat wensen, maar ook kan het de werklust die voortvloeit uit de menselijke controle op het resultaat van de geautomatiseerde pseudonimisering sterk beperken.